

De
ludi gladiatorii vi
in
Romanorum
mores,

auctore

M. Wasmuth. Philologiae
cult.

I Sem. 1824 Dorpatae

Introductio

Originem spectaculo gladiatorio
mos videtur dedisse, captivos ad
caesorum sepulcra immolare, sive
sive missione committere, Manes ut
reconciantur; quod vulgo conicitur ex
loco Virgil. Aen. X, v. 518 a). Pro
certo vero dare ~~nequeo~~ ~~possum~~, sed ex
Aenria hic ludus Romam venisse,
dici possit, quum omnis religio, sacer-

a) Sumtum hoc est ex Homero, quod iam
Heyne recte adnotat, ubi Achilles de-
cem captivos simul cum Patroclo
funere rogo imponit, quae, cum imi-
tatio sit Homeri, minime ad histo-

4.

rites, ritus atque similia Etruscae
 originis fuisse, constat. Quod verifi-
 milius elucet, nisi falsum, primos ^{edidisse} ludos
 Bruti ad funus patris a. u. 490
 secundum Livii Epitome libri XVI
 ubi: „Decimus Junius Brutus
 munus gladiatorium in honorem
 defuncti patris edidit.“ Quod Valerius
 Maximus (II, 4, 7.) M. et D. Brutos
 simul edidisse contendit. Cui creden-
 dum ~~ab~~ ^{est} huius cum non loci sit,

cerri momenti sit, alius percontetur.

Ludus gladiatorius, ut quisque fa-
 cile intelligat, initio simplex, post
 omnimodo varietate exornatus, orna-
 tus atque amplificatus est.

triam trahenda?

3

5.

Periculum faciam varios gladiatores
 historice vel potius serie componere.

Ordinarii, ut mihi quidem videtur,
 gladiatorum primi, testante Sucto-
 nio (Augus. 45), qui eos legiti-
mos appellat, qui uidem nihil aliud
 quam Secutores omnium pugnan-
 tium simplicissimo modo armati ~~fuisse~~
 fuisse videntur. Qui Secutores cum
 retiariis praecipue componebantur, ut
 putat Lipsius Saturn. II, 4, 8, quem
 vis equidem aducere credere, hos
 principio cum ejusdem generis gladia-
 toriis commisisse Romanis; quum, ipse
 mi fallor et Ernesti, qui retiariis in
 clare Ciceroniana nullum dedit lo-
 cum, apud Ciceronem nullum ~~ad~~ adsit

de secutorum cum retrariis compositione mentio.

Sequatur Thraco sive Threx,
tunc Mirmillo et Essedarii, deni-
que Catevarii, qui gregatim, te-
mere ac sine arte peterent, qui
ultimi orti videntur, cum frequens
usus abusum ludi attulisset et
cruoris Romani insatiabiles san-
guinis flumini^e garisi essent.

Primi gladiatores captivi et
ferri aut capitis damnati, sive
ad gladium sive ad ludum. Sed
postea, quamquam Ciceronis tempo-
ribus nunquam a), pugnant ut
gladiatores homines liberi, aut ex ro-
a) Livii locus XXVIII, 41 hinc non adver-
satur.

luntate aut auctorati ad lami-
tam a) imo quidem mulieres nobi-
li genere ortae b) et nam.

Cum ludi gladiatorii plena

a) De quibus vide Liv. 28, 21 et Suet.
Nero 12 qui dicit: "Exhibuit ad fer-
ram quadringentos senatores sexcen-
tosque equites Romanos et quos-
dam fortunae atque existimationis
integrae ex iisdem ordinibus, confec-
toresque ferarum et ad varia
arenae ministeria." Cf. Iur. II, 45 et
VIII, 19 ed.

b) Vide Taciti Annal. XV, 52 qui: "Toe-
minarum illustrium senatorumque
plures per arenam foedati sunt."
et Suet. Domitian. c. 4. — "Dedit; nec
virorum modo pugnas, sed feminarum."
et Stat Silv. 1.

Stat fesus rudis insciusque ferri,
Et pugnas caput improbus virilesee
cf. Iuren. VI, 254 ed.

8
descriptio aliquid alieni nostro sit
proposito, et non accurata ad ni-
hil duceret, hoc tantum observamus,
Constantinum ludum gladiatorium
edere defendisse, tamen non
fustulisse, usque ad Honorium,
quo tempore finem habuere.

„ Equidem existimo, ” Cicero *Scat.* 59
dicit, „ nullum tempus esse frequen-
tioris populi, quam illud gladiatorium:
„ neque concionis ullius, neque vero ulla-
rum comitionum. ”

Hoc edicto et quam homines cujuscunque
aetatis et generis et cujusvis ordinis,
ludum non modo frequentarent, sed
ipsi quoque pugnarent, sitim, famem
et tempestatis injuriam tolerarent,
fatis dilucide sit, Romanos hunc

4
ludum omnium maxime et amasse et
coluisse. Qua ex causa nullum aliud
munus tanta magnificentia tantis-
que sumptibus edebatur, nulloque alio
candidati melius sibi favorem popu-
li et suffragia conciliabant, maximeque
hoc vim opesque rempublicam capessen-
tes servabant.

Invenimus apud Suetonium (*Caes.* 10 et
Plutarch. Caes. 320) paribus a Caesare
constitutum munus, quamquam paucio-
ribus, quam destinaretur. Nam
„ cum multiplici undique familia
„ comparata inimicos exterminisset,
„ cautum est de numero gladiatorum,
„ quo ne majorem cuiquam habere Pompe-
„ liceret (*Comp. Suet. Caes.* 37.)

Quantum populus hunc ludum videtur amasse, demonstrat quoque Suetonius, (in Caesare, sed nescio ubi) qui dicit, aegre tulisse, quod Caesar in amphitheatro epistolas edictaque et legisset et scribisset.

Quibus adducimus interrogare, quamnam vim huius ludi in Romanorum characterem et mores habuerint, quod, sic ut possumus, optime liceat monstrare.

Sententiae comparando De hac re apud antiquos ipsos, invenimus magis ~~eos~~ hunc ludum laudatum quam vituperatum. Cicero (Tuscul. Quaest. II, 17) "crudele", dicit, "gladiatorium spectaculum et inhumanum nonnullis videri solet: et haud scio an ita sit, ut nunc sit. cum vero fortes ferro depugnabant, auribus fortasse multae, oculis quidem multae poterat esse fortior contra dolorem et mortem disciplina."

Quo perspicuum, Ciceronem ludum ipsum non vituperasse, sed abusum, quod conjicio ex verbis et haud scio an est, quibus non distincte et

apparte edixit, abufum. vituperationis
dignum effe, fed haesitavit, ne hunc
et illum, qui hoc aegre ferre
potuiffet, animadvertere videretur.

Cui minime contradicit Plinius,
qui hunc ludum aliis praefert.
Seneca autem, ut vir probus et
humannus, non approbat haec cru-
enta fpectacula in Epistola VII, quae
continet amplam descriptionem huius
muneris, in qua quoque ut haec vi-
det Lucilius admonitur, quibus mi-
hi haec epistola Senecae omni-
um maxime ~~legenda~~ lectu dignis-
sima videtur.

Quae fere sint veterum sententiae,
a quibus res magis laudari quam
vituperari, necesse est, nam cum
fervus seu captivus, res effet, ni-
hil interfuit, quali modo interi-
ret, et his similibusque notioni-
bus rati-
patefacta est, post vero cum
sacrificia et voluptatum cupiditas,
luxuriae filiae, pubuiffent, pra-
tollenda, non lenius aderat. Sed
multum de fpectaculorum vi, aucto-
ritate, utilitate et noxa adtulif-
sem, nisi jam paucis absolvere
sat ~~fit~~ ~~effe~~ ~~-~~ ~~effe~~.

Hoc fpectaculum ad exercitatio-
nem

nem vel quasi praexercitationem
constantiae, fortitudinis et pa-
tientiae, multum attulisse negari
non potest. Quare Plinius
Panegy. 33. non cum injuria vi-
detur ^{ai}disse:

"Spectaculum non enerve, nec
fluxum, nec quod animos virorum
molliret et frangeret, sed quod
ad pulcra vulnera contentumque
mortis accenderet: quum in ferro-
rum etiam noxiorumque corporibus
amor laudis et cupido victoriae
cerneretur."

Immoquidem Seneca aliique con-
stantiae exempla atque patientiae,
nulla arte et molestia labefactae,

de arena saepissime petunt, ut auc-
tores legenti facile contingat a)

Porro non refutandum sit, hunc latum
adfectum, bellicosum animum luxuriosae
ad molliemque adactae Romae sus-
tentasse. Cum finito bello Punico
secundo, divitiae earumque usus et
saepissime abusus Romam venissent,
et Romani domi sibi indulgere
mallerent, quam bellum, cumque esset
agricultura res ferorum, et matres
liberos aut omnino non aut educarent
peffime, talibus similibusque institutis
Romam ad fortitudinem revocare
neceffe erat. Longe remoto belli thea-
tro, in amoena, animum facile mol-

a) Sic Seneca De Provident c. 2.

lem reddenti regione et quam urbs ipsa
 jam voluptatibus omnis generis dedita
 esset, [†] ad bello animum et constan-
 tiam excitabant & hi ludi saltem, ut
 populi deliciae. Atque quoque nationes
 ludum gladiatorum Romanis ut bel-
 li scholam arbitrati sunt. Quae
 propter Antiochus Epiphanes, ad po-
 pulum corroborandum, et ut redderet
 quod ad disciplinam Romanis simi-
 liorem, haec cruenta quoque specta-
 cula induxit. Quod Livius Lib XLI c. 20.
 "Gladiatorum munus Romanae con-
 "suetudinis primo majore cum terro-
 "re hominum infectorum ad tale spec-
 "taculum, quam voluptate dedit, [†] et
 "modo vulneribus, modo sine missione
[†] deinde saepius

etiam, et familiare oculis gratumque id
 "spectaculum fecit, et armorum studium
 "plerisque juvenum accendit." Qui idem
 auctor copiose enarrat (Lib. XLIV, c. 9)
 ut Romani hoc ludo quaedam gravia
 ad bellum artificia didicissent.

Sed et multa alia cruenta specta-
 cula hoc munere cohibita sunt. Ler-
 vi alique capitis damnati ad ludum,
 exemplo ad reipublicae utilitatem,
 servabant. Civibus obaeratis et
 nequam, immo quidem male moratis
 filiis e familia nobili patefac-
 tum est theatrum, in quo scelestae
 partem vitae, constantia, virtute et
 mortis contemptu, melliorem redderent et

cum civibus, quibus male fecere, reconciliarent.

Quibus relatis de utilitate Audi, ^{aliqua} tamen in parte, eo magis nocuisse, negare potest nemo.

Quum, ut jam prius adnotari, res esset ferus seu captivus, eademque ex causa procul ab humanitate tractaretur, his spectaculis benignitas et humanitas erga eos, nunquam Romae totaque in Graecia magis, & omnino sunt exarsae, quae quoque, cum luauria crudelitas semper crescat, cessere. Porro cruentum spectaculorum adfectus mores Romanorum feroces, crudeles reddebantur, de quo ab antiquis jam multa exempla

ut Suet. ~~Clod.~~ Claud. (c. 34), qui ut alii Caesares frequentatione munerum crudelitatem et vulnera coepit amare, qui amor omnes fere Romanos invasit, itaque non miror, Horatium ^{jam} Romam appellasse ferocem. Quae spectacula quoque ad inhumanitatem et crudelitatem bellorum civilium atque conjugationum permultum adtulisse, non negandum sit.

Quum multi Romae nullo aut non gravi ingenio, nulla scientia malique moratis animis, magnificentia muneris viam sibi ad populi favorem ~~et~~ ad summos honores patefecissent, quibus alii contra, ~~et~~ optime de republica meriti, postponerentur, quia tantis spectaculis tantisque sumptibus populo adulari non potuissent, magna rei publicae noxa, ut quisque facile vidit, adferebatur.

Quae fere sunt, quae dicere possum,
de his spectaculis, meliora quam
ego, alios jam ante me dixisse, atque
dicturos esse, confiteor nec tamen ideo
ab incepta Musarum mea recedam.
